

Když má zlo navrch...

Mk 6,14-29

Jednou ze základních věcí, kterou Bible rozpoznává je, že **hřích** člověka prostoupil všechny oblasti jeho života: především jeho vztah k Bohu, ale také např. vztah k druhým lidem. A co víc, někdy se nám zdá, že lidský hřích a lidské zlo jakoby v tomto světě vítězilo, jakoby mělo navrch. Lidská zpupnost a arogance, sobectví, ostré lokty a dravost, výsměch Božím i obecně morálním zásadám někdy vystupují a povstávají s pozoruhodnou slávou a prospěchem. Jak se s tím jako křesťané vyrovnáme?

My dnes před sebou máme příběh z evangelia Markova, který nám též představuje různé podoby **hřichu**; jak vůči Bohu, tak i vůči lidem. A zdá se, jakoby lidský hřích a zloba vítězily. Tyto podoby zla a hřichu, které v našem příběhu nacházíme, nejsou pak nějak vykonstruované, jsou vzaty ze života. Z konkrétního života „rodinky“ páně Heroda.

Herodovci

Tak se nám postupně představuje **Herodes**, jeho manželka **Herodias** se svou **dcerou**. Obě jména hlavních protagonistů: Herodes a Herodias ukazují, že jde o rodinný klan Herodovců. Pro čtenáře NZ je to rod celkem známý. Herodů se v NZ objevuje více a někdy se mohou plést. Pro trochu přehledu připomenu, že rod Herodovců nebyl původně rodem židovským. Byl to rod ze země Edóm, ležící jižně od Judska. Byli to tedy původně pohané. Ale když r.125 př.n.l. Židé obsadili Edóm a podrobili si jeho obyvatele, pak je také přinutili k obřízce. Edómci se tak stali – aspoň navenek, formálně – Židy. Uvnitř však často zůstali zřejmě pohany.

Na významu z těchto požitkovštělých Edómců získal pak právě rod Heroda Velikého, který si na Římu vymohl titul židovského krále. To Židé pochopitelně velmi těžce nesli, protože jim najednou vládl původem pohan. A ačkoliv se Herodes Veliký snažil Židům zalíbit např. tím, že nechal stavebně zvelebit jeruzalémský chrám, zůstal přece člověkem velice krutým, který neváhal odstranit, zavraždit ty ze svého okolí, kteří mu byli nepohodlní nebo byli potenciálním ohrožením jeho vlády. A jak jsme viděli, jablko nepadá daleko od stromu.

Tento Herodes Veliký měl celou řadu manželek a s nimi také pochopitelně celou řadu dětí. Po jeho smrti se Herodova říše rozdělila mezi ří z jeho synů, z nichž jedním byl právě **Herodes**, zvaný **Antipas**, který figuruje i v našem příběhu. Ten vládl v Galileji.

Herodias, ta také patří do rodu Heroda Velikého. Byla to jeho vnučka. A ta měla za muže Heroda Filipa, se kterým měla dceru **Salome** (to mohla zřejmě být ta tanečnice, o které jsme četli).

Hřichy Herodovců

Nelegitimní vztah

Časem došlo k tomu, že Herodes Antipas a Herodias se do sebe zamilovali. problém byl však v tom, že oba již tou dobou žili v manželství. Ale Herodias opustila svého manžela Filipa, Herodes Antipas také zapudil svou manželku a vzali se. Boží prorok **Jan Křtitel** Heroda Antipu neváhá kárat, napomínat, že jeho svazek s Herodias je nezákonný a proti Božím ráďům. Není možné jen tak zapudit svou ženu a si vzít za ženu manželku svého bratra. Zvláště pak tehdy mezi Židy, na území Božího vyvoleného národa, měly platit Boží zásady, byť by se jednalo i o samotného vladaře. Vztah Heroda Antipy a Herodias byl nejen velikým pohoršením pro cítění Židů, ale především velikým výsměchem Božím přikázáním. Vladař je cizoložník.

Nenávist Herodias vůči Janu Křtiteli (a tím i vůči Boží vůli)

Vladařskému páru něco takového samozřejmě není vhod. Jako mocní v zemi si přece mohou dělat, co chtějí, a co jim má do toho co mluvit nějaký náboženský fanatik, který žije v poušti, oděn do velbloudí srsti a živí se kobylkami a medem divokých včel (Mt 3,4). Oni – Herodes a Herodias – chtěli mít svůj klid, těšit se z toho, že objevili jeden druhého – co na tom, že kvůli tomu zvrhli své předchozí partnery? Nikdo nám to naše štěstí nebude kazit – ani ten bigotní Jan, ani sám Bůh.

Ale ten Janův hlas zněl, pronikavě a naléhavě, zřejmě opakovaně (jak napovídá pův. řec. text), pořád dokola: 'Není dovoleno...není dovoleno...to co děláš'. Jinými slovy ho varoval: 'Žijte ve hřichu, ten vztah ti nebude k pozhnání'.

Byla to zřejmě zvláště Herodias, která měla na Jana kvůli tomu **zlost**; a to takovou, že kdyby to bylo v její moci, byly by už dávno Jana umlčela, sprovodila ze světa: „*Herodias byla plná zloby proti Janovi, ráda by ho zbavila života, ale nemohla.*“ Co jí v tom bránilo? Kupodivu to byl její nový manžel Herodes.

Slabost Herodova

Ani Herodes samozřejmě nebyl nijak nadšen tím, že Jan se do nich pořád tak navází. I on by byl radši, kdyby Jan mlčel. Ale oproti Herodias v něm, zdá se přeci jen zbyla trocha svědomí. Nechal Jana zatknout a vsadit do vězení. To ano. Ale zabít ho? To se neodvážil. Četli jsme, že se Jana bál. Proč to? Vždyť Jan byl jen prostým mužem a Herodes vladařem. Zdá se, že tu byly **dvě věci**, které v Heroda brzdily, aby Jana neodstranil úplně.

V Mt 14,5 čteme, že by Herodes Jana „...rád zbavil života, ale **bál se lidu**, protože měli Jana za proroka.“ Bál se

reakce lidu. Kdyby Jana zabil, nevzbouřili by se Židé, kteří rod Herodovců už tak neměli příliš v lásce? Vždyť Jan je velmi populární osobností.

A to druhé, proč se Jana bál jsme četli v Markovi: „**věděl**, že je to muž *spravedlivý a svatý a chránil ho; když ho slyšel byl celý nejistý a přece mu rád naslouchal*“ (v.20). To je zvláštní pohled do Herodova nitra. Věděl dobře, že Jan má pravdu, věděl o něm, že je nejen nevinný ale dokonce spravedlivý a svatý. Janova slova v něm vyvolávala pohnutou reakci – byl nejistý, na pochybách, v rozpacích. Vnitřně s Janem souhlasil – rád mu naslouchal – ale **navenek to nebyl schopen akceptovat**.

Chladnokrevná Herodias takové vnitřní rozpory asi neřešila. Ta by Jana odstranila svatý nesvatý. Herodes je přeci jen trošičku jiný. Je to muž mnoha vnitřních rozporů a dilemat. Jednou chce Jana zabít, ale bojí se lidu, že se kvůli tomu vzbouří a podruhé ho vidíme jak Jana chrání, protože si uvědomuje jeho bezúhonnost a pronikavou pravdivost jeho napomínání. Svědomí Herodovo nebylo ještě úplně otupené. Ještě je schopen naslouchat a je, zdá se, dost na vahách, když Jana slyší. Jeho rozpolcená mysl jednou Jana nenávidí, chce ho zabít a podruhé ho obdivuje, chrání a naslouchá mu. Byl to člověk nerozhodný. Ani Boží hlas poslechnout, ale ani ho úplně umlčet. Zmítá se mezi tím. Nakonec však i v Herodovi zvítězí ne hlas Boží, ale hlas zla!

Janova poprava

Herodias tuto váhavost Herodovu jistě těžce nesla, už by byla nejraději, aby byl od toho proroka pokoj, aby jejího muže už dál neovlivňoval. Ale nemohla nic, protože přeci jen rozhodující slovo měl Herodes.

Četli jsme, že příhodná chvíle k ukončení celé té nepřijemné situace, nastala pro Herodias **v den Herodových narozenin**. Uspořádal k tomu dni velikou oslavu pro své dvořany, pro důstojníky armády a pro vlivné lidi svého území. Sešli se tam zástupci celé místní „smetánky“. Hostina je v plném proudu, vladař i hosté se dobře baví, když tu vstoupí na scénu rozhodující osoba: **Herodina dcera**, nyní nevlastní dcera Herodova (zřejmě **Salome**, budeme ji tak nazývat, i když to jméno není úplně jisté, abychom měli jasno o koho jde). A Salome tančí. Její tanec i její krása uchvátí Heroda i jeho hosty. Všem se zalíbila.

Herodes jí byl natolik uchvácen, že **padly jeho panovnické zábrany**: „*Požádej mě, oč chceš, a já ti to dám.*“ A pak přísahal: „*Dám ti, co si budeš přát, až do polovice svého království*“ (v.23). Nevíme nakolik byl při smyslech, když toto přísahal, každopádně jeho smysly v tu chvíli zcela opanovala krása mladé dívky. Pro tu se už mnoho mužů dopustilo všelijakých pošetilostí.

A Salome jde za svou matkou: „*Oč mám požádat?*“ A Herodias cítí, že drží v rukou trumfové eso. Teď anebo nikdy. Toto je jedinečná příležitost jak se toho hrozného Jana zbavit napořád: *‘Žádej hlavu Jana Křtitele.’* Salome přijde do sálu, před Heroda a žádá, aby jí **ihned** dal přinést na míse Janovu hlavu.

To byl pro Heroda šok. Co teď? Jana chránil, spíš by ho raději chránil než zabil, i když mu byl také nepohodlný. Vyhoví-li bude jednat do značné míry proti svému svědomí, odepře-li pak se shodí jako vladař před svou ženou, nevlastní dcerou a hlavně před vši tou honorací, která slyšela jeho přísahu. Náhle bylo všechno vzrušení a opojení pryč. Herodes se hluboce zarmoutil. I to dokazuje, že ten Jan měl u něj skutečně váhu, že na něj měl vliv. Nechtěl ho zabít, **ale nakonec nad jeho svědomím zvítězila pověst u lidí** – *‘Co si pomyslí, když jsem něco slíbil a nedodržel. Má vážnost u všech klesne, všude se to dozví, všude se o tom bude vyprávět.’* „...*ale pro přísahu před spolustolovníky ji nechtěl odmítnou. Proto poslal kata s příkazem přinést Janovu hlavu. Ten odešel, st’al Jana v žaláři...*“ (v.26-27). Poprava Janova byla i popravou Herodova svědomí.

Zlo vítězí

Shrneme-li, v Herodovi a Herodias vidíme jakési reprezentanty lidské hříšnosti a zla, kterému člověk dává prostor. Je jim milejší jejich vlastní rozkoš a plány než Boží řády. Navazují cizoložný vztah. Ničí svá předchozí manželství (i když ani o těch zřejmě nešlo říci, že by byla nějak povznášející). Zabíjí spravedlivého.

Zejména HERODIAS reprezentuje člověka v jeho zlé chladnokrevnosti, který má před očima především své cíle a svůj požitek. Boží hodnoty jí nejsou blízké. Umí po nich dovedně šlapat, když nezapadají do jejího žebříčku hodnot. Jsou jí protivné jakákoliv napomínání, která by se jí snažila obrátit k ušlechtlejšímu a hodnotnějšímu způsobu života. Boží slovo jí není cestou k pravému životu, ale spíše překážkou, která chce omezovat její volnost a svobodu.

HERODES, ten zde také reprezentuje člověka hříšného, který pro své blaho, pro své zájmy neváhá užívat zlých, nedobrych prostředků. Zapudil vlastní manželku, aby nic nebránilo v cestě novému spojení s manželkou svého bratra. Ale Herodes není jen hříšným člověkem, je jakýmsi hříšníkem „na vahách“. Boží slovo ho znepokojuje, zažírání se mu pod kůži, hlodá jako červík do jeho svědomí, obviňuje ho. Žije sice nedobře, ale přece ještě neztratil docela cit pro Boží hlas, který ho volá k pokání. Vidíme tu jeho rozpolcenost: Jana vězní, protože je mu nepohodlný ale přece mu chodí naslouchat, přece ví, že má pravdu a ta pravda ho přitahuje, byť se jí bojí a byť se jí i navenek vzpírá. Ale i přesto, že postrádá zrůdnou chladnokrevnost své ženy, přiklání se i on nakonec na stranu zla. Zabíjí Křtitele i své svědomí.

To lidské zlo, představované zejména postavou Herodias v našem příběhu jasně zvítězilo – jak nad spravedlivým a svatým Janem, tak nakonec i nad mocným, a přece tak slabým Herodem, který žil na vahách mezi zlým a dobrým, ale

nakonec se přece přiklonil ke zlému. Zlo zvítězilo na všech frontách, tak končí tento příběh. A tak často končí i naše pozorování světa, ve kterém žijeme – zase trpí nevinní a lupové se mají dobře, zase onemocněl zbožný a bezbožník si užívá života v plné síle, zase odrali chudáka a neřád se mu směje. Na výsluní se derou kariéristé, podrazáci a dravci. Někdy se nám skutečně může zdát, že zlí lidé a zlo obecně má navrch, že lež válkuje pravdu, smrt život, nepoctivost poctivost, nespravedlnost spravedlnost – bezbožná Herodias svatého Křtitele.

Zlo nemá poslední slovo

Ale ten náš příběh, byť vidí život reálně, i v jeho stinné stránce, nechce podporovat skepsi a beznaději. Jan Křtitel zemřel, nevině a nespravedlivě; zlo zvítězilo; ale je tomu tak skutečně? Je to skutečně zlo, které má ve světě poslední slovo?

Tento příběh nebyl vyprávěn jen tak, sám o sobě. Tento příběh je těsně spojen s tím, co jsme četli jako první, a to bylo **vyslání dvanácti apoštolů** Pánem Ježíšem do měst a vesnic, aby tam hlásali Boží království a volali k pokání. Vyháněli přitom zlé duchy a uzdravovali nemocné. A když to Herodes uslyšel, tak znovu znejistěl, měl strach jestli Ježíš není zmrtvýchvstalý Jan Křtitel, kterého dal před tím stít. Jan – Boží posel byl umlčen, ale Boží dílo se umlčet nedá, to pokračuje a bude pokračovat dál. Jan byl umlčen, ale přichází Ježíš a zvěstuje království Boží, a jako Jan volá k pokání. Jan byl umlčen, ale Ježíš vysílá své apoštoly do měst a vesnic se slovem božského svědectví.

A nakonec, když židovští představitelé nechali **popravit samotného Syna Božího** – Pána Ježíše – také se to mohlo zdát jako absolutní vítězství zla nad dobrem, ďábla nad Bohem, temnoty nad světlem. Ale zase se projevilo, že to není zlo a smrt, která má poslední slovo, ale že je to Bůh sám. Prohra Kristova se proměnila ve velkolepé vítězství, když vstal z mrtvých a žije a dává nový život všem, kdo k němu s důvěrou přicházejí. A náš Jan, který byl popraven kvůli mocným, také nebyl v konečném důsledku poraženým, protože splnil svůj úkol a odešel k Bohu.

Poslední slovo ve světě tedy nepatří ani mocným, ani zlým, ani zlu obecně, byť by to tak někdy v naší zkušenosti vypadalo. Tím, kdo je pravým vítězem, kdo vede vše ke *svému* cíli, kterému se nic nevymklo z rukou je Bůh.

Proto kéž nepropadáme skepsi a malomyslnosti, když jsme svědky nějaké nespravedlnosti a zla – i třeba sami na sobě. Bůh zvítězil a ještě zvítězí. Kéž umíme také stát, jako Jan Křtitel, vždy na Boží straně, protože to je strana vpravdě vítězná, i kdybychom snad pro ni měli něco zlého vytrpět. Kristus vítězí, Kristus kraluje.